

Maturitní okruhy z matematiky pro školní rok 2005-2006

Třída 8.A/8, 4.A/4

V.Zlatohlávek, B. Naxer

1. Úpravy výrazů v matematice	2
2. Rovnice a nerovnice	4
3. Soustavy rovnic a nerovnic.....	6
4. Geometrická zobrazení.....	8
5. Použití metody substituce	10
6. Absolutní hodnota	11
7. Kvadratická rovnice a funkce	13
8. Matematické důkazy	15
9. Konstrukční úlohy	16
10. Goniometrické vztahy, trigonometrie	17
11. Inverzní a složená funkce	18
12. Vzájemné polohy útvarů.....	19
13. Vzdálenosti	21
14. Odchytky.....	22
15. Obvody, obsahy, objemy a povrchy.....	23
16. Kružnice a elipsa	24
17. Hyperbola	25
18. Parabola	26
19. Posloupnost, aritmetická posloupnost.....	27
20. Geometrická posloupnost, nekonečná geometrická řada.....	28
21. Variace, kombinace a permutace bez opakování, kombinační čísla	30
22. Variace, kombinace a permutace s opakováním, binomická věta.....	32
23. Pravděpodobnost, statistika	33
24. Funkce a její limita, derivace funkce	34
25. Průběh funkce	36
26. Primitivní funkce, výpočty integrálů	37
27. Určitý integrál a jeho použití	38

1. Úpravy výrazů v matematice

1. Jaké úpravy výrazů se v matematice nejčastěji používají?

2. Upravte: a) $\frac{2x^2 - 2x + 2}{x^2 - 25} : \frac{x^3 + 1}{x^2 - 4x - 5}$

b) $\left(\frac{a}{b^2 + ab} - \frac{2}{a + b} + \frac{b}{a^2 + ab} \right) : \left(\frac{b}{a} - 2 + \frac{a}{b} \right)$

c) $\frac{a^2 - b^2 - c^2 - 2bc}{a^2 + b^2 - c^2 - 2ab}$

3. Rozhodněte v jaké části množiny R platí rovnosti:

$$\sqrt{x^2} = |x|, \sqrt{x^2} = x, \sqrt{x^2} = -x, (\sqrt{x})^2 = x$$

4. Je dán zlomek: $\frac{x^3 - 2x^2 - x + 2}{x^3 + 2x^2 - x - 2}$

a) Pro která $x \in R$ má zlomek smysl?

b) Pro která $x \in R$ je zlomek roven nule?

c) Pro která $x \in R$ nabývá kladných hodnot?

5. Upravte: $\frac{(x^2 - 3x + 2)(x + 2)}{x^3 - x^2 - 4x + 4}$

6. Dokažte, že pro všechna $x \in R, y \in R$, platí: $xy \leq \frac{x^2 + y^2}{2}$

7. Vysvětlete pojmy - usměrňování zlomků, částečné odmocňování

8. Upravte: a) $\frac{\sqrt{2}}{1 + \sqrt{2} + \sqrt{3}}$

b) $\left[\left(\frac{a\sqrt{2}}{2\sqrt{a}} \right)^{\frac{1}{4}} : \left(\frac{2a^{-1}}{\sqrt[4]{2a^4}} \right)^{\frac{1}{2}} \right] \cdot \left[\frac{3\sqrt[4]{a^5} (6a)^{-\frac{1}{2}}}{\sqrt[6]{27}} \right]^{-1}$

c) $\frac{\sqrt{2} + \sqrt{3}}{\sqrt{2} - \sqrt{3}}$

d) $a^{-1} \left(1 + \frac{1}{a^2} \right)^{-\frac{1}{2}} \cdot (1 + a^2)^{\frac{1}{2}}$

9. Vypočítejte: a) $\sqrt{15}(\sqrt{5} - 2\sqrt{3}) - (2\sqrt{3} - 1)^2 + (1 + \sqrt{5})^2$

b) $\frac{\left(10^{\frac{1}{3}} 8^{-\frac{1}{2}} \right)^{-3}}{\left(5^{\frac{1}{4}} 4^{\frac{1}{8}} \right)^2} : \frac{\sqrt{2\sqrt[3]{4}}}{\sqrt[3]{2\sqrt[4]{4}}}$

c) $\left(\frac{1 + \sqrt{2}}{\sqrt{2}} - \frac{\sqrt{2}}{1 - \sqrt{2}} \right)^2$

10. Upravte: a) $\frac{(\sin x + \cos x)^2}{1 + \sin 2x}$ b) $\frac{1 + \cot^2 x}{1 + \operatorname{tg}^2 x}$ c) $\frac{1 - \cos 2x + \sin 2x}{1 + \cos 2x + \sin 2x}$

11. Řešte graficky:

a) $x + |x| = y + |y|$

b) $x^2 + y^2 > 9 \wedge |x| + |y| < 5$

c) $\log_2(x+4) - y + 3 \geq 0 \wedge |x| - y \leq 0 \wedge x - y + 5 > 0$

12. Vypočítejte (v algebraickém tvaru):

a) $(-2 + 3i)^2 i^5 + \frac{13 - 26i}{3 + 2i} - (1 - i)(1 + i)$

b) $(-3 - 2i)i^3 - \frac{10 - 2i}{-3 + i} + (-1 - i)^2$

13. Upravte: a) $\frac{(n+2)!}{n!} - 2 \frac{(n+1)!}{(n-1)!} + \frac{n!}{(n-2)!}$

b) $\frac{n!}{(n-2)!} - 2 \binom{n}{2}$

14. Vypočítejte: a) $\lim_{n \rightarrow \infty} (\sqrt{n^2 + n} - n)$ b) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 + x - 2}{\sqrt{x} - 1}$

2. Rovnice a nerovnice

1. Řešte v R : a) $\frac{3}{x+1} = \frac{2}{x+3} + \frac{1}{x-2}$ b) $\frac{\frac{x}{3} - \frac{x-1}{4}}{\frac{x}{3} - \frac{x+1}{4}} = x$

c) $\frac{1-3x}{x+4} < 2$

d) $\frac{x^2+x}{x^2+1} \leq 1$

e) $\frac{x^2-4x-5}{x^2-9} \geq 1$

f) $\frac{5-x}{2x-2} + \frac{1+4x}{2x+2} < 1$

2. Řešte v R : a) $|2x-7| + |x-2| = 3$

b) $|3x-2| + 4 = |2x+3|$

c) $\left| \frac{2x}{1+x^2} \right| \leq 1$

d) $|3x-2| - 5 \leq x+1$

e) $|3x-2| < 5 + |x+1|$

3. Řešte v R : a) $x^2 - 2x - 3 \geq 0$

b) $x^2 - 0,2x + 0,01 \leq 0$

c) $-4(3-x)^2 \leq 11x - 33$

4. Určete reálnou hodnotu parametru m tak, aby rovnice s neznámou $x \in R$ měla:

a) kladný kořen $6m - mx + 2x = 15$

b) reálné kořeny A) $2mx^2 + mx + 1 = 0$ B) $2x^2 + 4mx - m = 0$ C) $x^2 + mx + 9 = 0$

c) reálné různé kořeny A) $2x^2 + mx + 2 = 0$ B) $x^2 - mx + 1 - 2m^2 = 0$

d) jeden kořen roven nule $x^2 + 3x - 2m^2 + m + 3 = 0$

5. Řešte v R rovnici s reálným parametrem p : $x - \frac{2}{p^3} = \frac{1}{p^2}(4x+1)$

6. Řešte v R :

a) $\sqrt{1+x} - \sqrt{4-x} = 1$ b) $\sqrt{x+2} + \sqrt{x-2} = \sqrt{2x+3}$ c) $\sqrt{1+x\sqrt{2x^2+8}} = x+1$

7. Určete definiční obory funkcí:

a) $y = \log(x^2 - 10) + \sqrt{x^2 - 5x}$

b) $y = \log \sqrt{(x^2 + 3x) : (x-5)} + \frac{x+1}{x-10}$

8. Řešte v R :

$$a) \left(\frac{4}{25}\right)^{x+3} \left(\frac{125}{8}\right)^{4x-1} = \frac{5}{2} \quad b) 3^x + 3^{x+1} + 3^{x+2} + 3^{x+3} = \frac{40}{3}$$

$$c) 2^{x+7} \sqrt[4]{4^{13-x}} = 1024 \quad d) 2^x = 3^x$$

9. Řešte v R :

$$a) \log(x^3 + 1) - \log 7 - \log x = \log(x+1) - \log 6 \quad b) \log x + \log \sqrt{x} + \log \sqrt[4]{x} + \log \sqrt[8]{x} + \dots = 2$$

$$c) \frac{5 \log x + 3}{3 \log x - 4} = \frac{\log x + 5}{3 \log x - 4} - 2 \quad d) \log_4 \log_3 \log_2 x = \frac{1}{2}$$

$$e) \frac{\log x - 1/4}{1 - \log x} = \frac{1}{2} \quad f) x^{\log x} = 10^{1/4} \quad g) \log_2 x < 4$$

10. Řešte v R :

$$a) \sin x = 0 \quad b) \sin x = -1 \quad c) \sin x = \frac{\sqrt{3}}{2} \quad d) \operatorname{tg} x = -1 \quad e) \operatorname{cotg} x = 1$$

$$f) \sin x \cos x = 0$$

$$11. \text{Řešte graficky nerovnice: } a) \sin x \geq \frac{1}{2} \quad b) \cos x < -\frac{\sqrt{2}}{2} \quad c) \operatorname{tg} x < 1$$

12. Řešte v R :

$$a) \sin(2x - p/4) = -0,5 \quad b) \operatorname{cotg}(3x - p/6) = 1 \quad c) \sin^2 x = \sqrt{3} \sin x \quad d) \sin 2x = \cos x$$

13. Řešte v C :

$$a) x^2 + 4x + 5 = 0 \quad b) x^2 - 6ix - 8 = 0 \quad c) x^2 - 2(1+i)x + 2i = 0$$

14. Řešte v C :

$$a) x^4 = 81 \quad b) x^3 = -8 \quad c) x^5 = 2 + 2i$$

Jak se tyto rovnice nazývají?

3. Soustavy rovnic a nerovnic

1. Řešte početně i graficky soustavu lineárních rovnic v R^2 .

a)
$$\begin{cases} x + y = 5 \\ 2x - y = 4 \end{cases}$$
      b)
$$\begin{cases} x + y = 5 \\ 2x + 2y = 10 \end{cases}$$
      c)
$$\begin{cases} x + y = 5 \\ 2x + 2y = 5 \end{cases}$$

2. V R^3 řešte soustavy rovnic – použijte metodu GEM (Gaussova eliminační metoda) a JEM (Jordanova eliminační metoda):

a)
$$\begin{cases} 3x + y - z = 7 \\ x + 2y - 5z = 15 \\ 3x + 5y + 2z = 9 \end{cases}$$
      b)
$$\begin{cases} x + y + z = 4 \\ x + y - z = 2 \end{cases}$$

Jaký je geometrický význam této úlohy ?

3. Řešte v R^2 soustavu rovnic s parametrem b :
$$\begin{cases} x + (b-1)y = 1 \\ (b+1)x + 3y = -1 \end{cases}$$

4. Pro které reálné hodnoty parametru b má v R^2 soustava rovnic
$$\begin{cases} bx - 2y = 3 \\ 3x + by = 4 \end{cases}$$
 řešení $[x, y]$, kde $x > 0 \wedge y < 0$?

5. Určete všechny kvadratické funkce, jejichž grafy procházejí body: $[-4, -57]$, $[2, 9]$, $[5, -12]$

6. Řešte početně i graficky: $x + 2y = 9 \wedge 2x - y \leq 8$

7. Řešte graficky i výpočtem soustavy rovnic: a)
$$\begin{cases} x^2 = y \\ y - 5 = 0 \end{cases}$$
      b)
$$\begin{cases} x^2 - y^2 = 32 \\ y - 2x = 8 \end{cases}$$

8. Řešte graficky soustavy nerovnic:

a)
$$\begin{cases} x - 4y \leq 12 \\ 3x + y \geq 6 \\ x - y \geq 5 \end{cases}$$
      b)
$$\begin{cases} 2x + y < 5 \\ x^2 + y^2 \leq 10 \end{cases}$$
      c)
$$\begin{cases} x^2 - y + 1 < 0 \\ x + y - 3 \leq 0 \\ y \leq 3 \end{cases}$$
      d)
$$\begin{cases} x^2 + y^2 > 9 \\ |x| + |y| \leq 5 \end{cases}$$

9. Řešte v R soustavu nerovnic:

a)
$$\sqrt{x^2 - 6x + 9} \geq 2 \wedge 3x - x^2 < 0$$

10. V pravoúhlém trojúhelníku je součet délek stran 132cm , součet obsahů čtverců nad jeho stranami je 6050cm^2 . Jak dlouhé jsou strany trojúhelníku ?

11. Řešte v R^2 soustavy rovnic:

a)
$$\begin{cases} \log x + \log y = 5 \\ \log x - \log y = 3 \end{cases}$$
      b)
$$\begin{cases} \log x + \log y = 2 \\ 2^{\log x} \cdot 3^{\log y} = \sqrt{54} \end{cases}$$
      c)
$$\begin{cases} x^{y+1} = 125 \\ \left(\frac{1}{x}\right)^{y-1} = \frac{1}{5} \end{cases}$$

12. Řešte v $\langle 0, 2\pi \rangle$ soustavu nerovnic: a)
$$\begin{cases} \cotg x < \sqrt{3}/3 \\ \sin x \geq -1/2 \end{cases}$$
      b)
$$\begin{cases} \tg x \geq -1 \\ \cos x < \sqrt{3}/2 \end{cases}$$

13. V $\left\langle \frac{p}{2}, \frac{3p}{2} \right\rangle$ řešte soustavu rovnic: $16^{\sin^2 x + \cos^2 y} = 4 \wedge 2^{\sin x + \cos y} = 1$

14. Rozdíl dvou přirozených čísel je 128, rozdíl jejich aritmetického a geometrického průměru je 16. Určete tato čísla.

4. Geometrická zobrazení

1. Vysvětlete pojmy:

- geometrické zobrazení
- shodné zobrazení
- podobné zobrazení
- samodružný bod, samodružný objekt

2. Jaká znáte shodná zobrazení v rovině?

Každé z nich charakterizujte - čím je určeno, jakým způsobem zobrazíme bod, jaké útvary jsou samodružné.

3. Je dán trojúhelník ABC , $a = 7\text{cm}$, $b = 6\text{cm}$, $c = 5\text{cm}$, T je jeho těžiště. Sestrojte jeho obraz v zobrazení

- a) $S(T) \circ R(B, +120^\circ)$ b) $S(\leftrightarrow BC) \circ T(AC)$ c) $S(\leftrightarrow TA) \circ R(B, -60^\circ)$

4. Určete všechny osy a středy souměrnosti útvarů: čtverec, obdélník, kosočtverec, rovnoběžník, trojúhelník - rovnostranný, rovnoramenný, obecný, kruh.

5. Je dán ostrý úhel AVB , bod S leží mezi rameny $\rightarrow VA$, $\rightarrow VB$. Sestrojte úsečku XY se středem S , bod $X \in \rightarrow VA$, bod $Y \in \rightarrow VB$.

6. Je dán bod S , kružnice k , přímka p . Sestrojte čtverec $ABCD$ se středem S , vrchol $A \in k$, vrchol $C \in p$.

7. Sestrojte trojúhelník ABC , je-li dáno: $t_a = 5\text{cm}$, $b = 6\text{cm}$, $c = 5,5\text{cm}$.

8. Jsou dány kružnice k, l , $k \cap l = \{ \}$, přímka p ležící mezi nimi, úsečka KL . Sestrojte kosočtverec $ABCD$ tak, že vrchol $A \in k$, vrchol $C \in l$, úhlopříčka $BD \subset p$ a platí: $|BD| = |KL|$.

9. Je dána přímka p , body A, B ležící ve stejné polorovině určené přímkou p . Sestrojte trojúhelník ABC , bod $C \in p$, tak, aby měl minimální obvod.

10. Jsou dány soustředné kružnice k, l , bod $A \in k$. Sestrojte rovnostranný trojúhelník ABC , vrchol $B \in k$, vrchol $C \in l$.

11. Jsou dány rovnoběžné přímky b, d , bod A ležící mezi nimi. Sestrojte čtverec $ABCD$, vrchol $B \in b$, vrchol $D \in d$.

12. Jsou dány různoběžné přímky a, b , úsečka KL . Sestrojte úsečku AB , bod $A \in a$, bod $B \in b$, $AB \parallel KL$, $|AB| = |KL|$.

13. Charakterizujte stejnost - čím je určena, jakým způsobem zobrazíme bod, úsečku.

14. Je dán trojúhelník ABC , $a = 7\text{cm}$, $b = 6\text{cm}$, $c = 5\text{cm}$. Sestrojte jeho obraz - trojúhelník KLM v zobrazení

$$H\left(B, -\frac{1}{2}\right) \circ H(A, +2). \text{ Jaký je vztah mezi trojúhelníky } ABC, KLM ?$$

15. Je dána kružnice k , její vnější bod Q . Bodem Q ved'te sečnu s ke kružnici k tak, aby platilo: $|QB| = 3 \cdot |QA|$, kde $s \cap k = \{A, B\}$.

16. Je dán čtverec $ABCD$, jeho vnitřní bod K . Sestrojte úsečku XY , body X, Y leží na obvodu čtverce $ABCD$ a platí: $|KX| = 2 \cdot |KY|$.

17. Jsou dány různoběžné přímky a, b , bod $M \notin a \wedge M \notin b$. Sestrojte kružnici k , bod $M \in k$, k se dotýká přímek a, b .

18. Je dán rovnoramenný trojúhelník ABC s rameny AC, BC . Vepište do něj čtverec $KLMN$, strana $KL \subset AB$, vrchol $M \in BC$, vrchol $N \in AC$.

5. Použití metody substituce

1. Řešte v R rovnice: a) $x^4 - 10x^2 + 9 = 0$ b) $x^4 - 3(x^2 - 1) = 7(x^2 - 3)$

2. Řešte v R rovnici: $2\sqrt{8x^2 - 26x + 16} - 1 = \frac{5 - 4\sqrt{8x^2 - 26x + 16}}{\sqrt{8x^2 - 26x + 16}}$

3. Řešte v R^3 zavedením nových neznámých: $\frac{4}{x} - \frac{3}{y} = 1 \quad \wedge \quad \frac{2}{x} + \frac{3}{z} = 4 \quad \wedge \quad \frac{3}{y} - \frac{1}{z} = 0$

4. Řešte v R : a) $4^x - 9 \cdot 2^x + 8 = 0$ b) $6^{x+1} + 6^{1-x} = 37$

c) $5 \cdot \sqrt[3]{64} - 6 \cdot \sqrt[2]{64} = 8$

5. Řešte v R : a) $\log x + \frac{1}{\log x} = 2$ b) $1 + \log x^3 = \frac{10}{\log x}$

c) $\frac{1}{1 + \log x} + \frac{5}{3 - \log x} = 3$ d) $x^{\log x} + 10x^{-\log x} = 11$

6. Řešte v R^2 soustavu rovnic: $2^x + 3^y = 11 \quad \wedge \quad 4^x + 5 \cdot 9^y = 109$

7. Řešte v R : a) $\sin\left(2x - \frac{p}{4}\right) = -\frac{1}{2}$ b) $\frac{2}{\sqrt{3}} \operatorname{tg}\left(\frac{x}{2} + \frac{p}{4}\right) = -\frac{2\sqrt{3}}{3}$

c) $\sin^2 x - \cos^2 x + \sin x = 0$ d) $\operatorname{tg} x - \operatorname{cotg} x - 2/\sqrt{3} = 0$

8. Řešte v N :

a) $(n!)^2 - 7n! + 6 = 0$

b) $\binom{n}{k}^2 - 2\binom{n}{k} - 3 = 0$

9. Vypočítejte: a) $\int 10x(x^2 + 13) dx$

b) $\int 2 \sin x \cos^3 x dx$

c) $\int 5x^2 e^{-x^3} dx$

d) $\int \frac{\ln^2 x}{x} dx$

e) $\int \sin^3 x \cos^3 x dx$

f) $\int \cos^5 x dx$

6. Absolutní hodnota

1. Jak je definována absolutní hodnota reálného čísla a ? Jaký je její geometrický význam?

2. Řešte z paměti, $x \in R$: a) $|x| = 3$ b) $|x| < 3$ c) $|x| \geq 3$

d) $|x - 2| \geq 1$ e) $|x + 1| < 2$

3. Dokažte vztahy pro $a \in R, b \in R$: a) $|a \cdot b| = |a| \cdot |b|$ b) $\frac{|a|}{|b|} = \frac{a}{b}$

c) Jaký je vztah mezi výrazy: $|a| + |b|$??? $|a + b|$

4. Sestrojte grafy funkcí: a) $y = |x| - 3$ b) $y = -|x| + 2$

c) $y = |x + 1| - |1 - x|$ d) $y = \frac{|x| + x}{x}$

e) $y = \frac{\sqrt{x^2 + 6x + 9}}{x + 3}$ f) $y = x^2 - x|x - 2| - 4$

g) $y = |x| \cdot \sqrt{\frac{9 - x^2}{x^2 - 9}}$ h) $y = |x^{-1}|$

i) $y = |2 \sin x|$ j) $y = |\log x|$

k) $y = \log|x|$

5. Řešte v R : a) $x^2 + 2|x - 1| - 6 = 0$ b) $|2x + 1| - |2x| + 1 = 2x$

c) $3x - |2x - 1| = x + 1$ d) $|2x - 3| \geq |3x - 2|$

e) $|6x^2 - 5x| < 6$ f) $|2x + 1| - |3 - x| < x$

g) $\left| \frac{2x}{1 + x^2} \right| \leq 1$

6. Řešte graficky: $x + |x| = y + |y|$

7. Jak je definována absolutní hodnota komplexního čísla? Jaký je její geometrický význam?

8. Vypočtěte absolutní hodnotu komplexního čísla: $z = \frac{1 - 3i}{2 + i} + \frac{1 + 3i}{2 - i}$

9. Řešte v C algebraicky: $|z| - z = 1 + 2i$

10. Řešte v C graficky: a) $|z - 1| = 3 \wedge |z - i| \geq 2$ b) $2 < |z - 1 + 2i| < 3$

c) $|z + 1 - 2i| < 3 \wedge |z + 2 - 2i| > |z|$

7. Kvadratická rovnice a funkce

1. Jaký je obecný zápis kvadratické rovnice?

Vysvětlete pojmy: ryze kvadratická rovnice
kvadratická rovnice bez absolutního členu
normovaná kvadratická rovnice

2. Řešte v množině R , v množině C :

a) $x^2 - 7x + 6 = 0$ b) $x^2 - 4x + 4 = 0$ c) $2x^2 + 3x - 2 = 0$ d) $3x^2 - 7x = 0$
e) $3x^2 - 27 = 0$ f) $x^2 - 2x + 5 = 0$

3. Řešte v množině C : a) $x^2 - 6ix - 8 = 0$ b) $x^2 - 2(1+i)x + 2i = 0$
c) $x^2 - (2+i)x - 1 + 7i = 0$

4. Ze stanice se má vypravit 11 vlaků, z nichž každý má 35 vagónů. Aby se ušetřilo několik lokomotiv, zmenšili počet vlaků tím, že ke každému vlaku přidali tolikrát po 5 vagónech, kolik lokomotiv ušetřili. Tak byly opět vypraveny všechny vagóny. Kolik lokomotiv se ušetřilo, kolik vagónů měl každý vlak?

5. Pozemek obdélníkového tvaru o rozměrech 44 metrů a 24 metrů je rozdělen dvěma navzájem kolmými stejně širokými cestami rovnoběžnými se stranami pozemku. Zbývající část pozemku je zahrada, jejíž obsah se rovná $\frac{7}{8}$ celého pozemku. Jak široké jsou cesty?

6. Uveďte Vietovy vzorce - vztahy mezi kořeny a koeficienty (normované) kvadratické rovnice.

7. Vysvětlete rozklad kvadratického trojčlenu $ax^2 + bx + c$ ($a \neq 0$) na součin kořenových činitelů.

8. Určete všechny kvadratické rovnice, a) jejichž kořeny jsou čísla 3 a -5
b) jejichž dvojnásobným kořenem je číslo $\frac{2}{5}$

9. Zapište všechny kvadratické rovnice, které mají kořeny a) čtyřikrát větší
b) o čtyři větší

než jsou kořeny rovnice $x^2 - 9x + 15 = 0$ (pomocí Vietových vzorců – bez řešení původní rovnice).

10. Určete, pro která reálná čísla p platí, že součet druhých mocnin kořenů rovnice $x^2 + px + 24 = 0$ je roven 96.

11. Řešte v R rovnice:

a) $\frac{x+3}{x-3} + \frac{x-1}{x-5} = 4$ b) $\frac{2}{1-x^2} - \frac{1}{x+1} = \frac{1}{1-x}$ c) $\sqrt{1+x} - \sqrt{4-x} = 1$

d) $\sqrt{1+x\sqrt{2x^2+8}} = x+1$

12. Sestrojte grafy funkcí v závislosti na parametru a :

a) $y = ax^2$ b) $y = x^2 + a$ c) $y = (x+a)^2$

13. Sestrojte grafy funkcí a určete jejich vlastnosti: $D(f)$, $H(f)$, P_x , P_y , monotónnost, omezenost, sudost, lichost.

a) $y = x^2 - 2x - 2$

b) $y = -x^2 + 2x + 2$

c) $y = |x^2 - 2x - 2|$

14. Určete $D(f)$:

a) $y = \sqrt{\frac{x^2 + x - 2}{x^2 - 2x}}$

b) $y = \frac{\sqrt{x^2 + x - 2}}{\sqrt{x^2 - 2x}}$

15. Na oplocení pozemku obdélníkového tvaru máme k dispozici $100m$ pletiva. Určete jeho rozměry tak, aby výměra byla co největší.

8. Matematické důkazy

1. Co je to výrok?

2. Vysvětlete pojem „tautologie“ výrokové logiky. Dokažte, že jde o tautologie:

$$\text{a, } \neg[A \wedge B] \Leftrightarrow [(\neg A) \vee (\neg B)] \quad \text{b, } [A \Rightarrow B] \Leftrightarrow [(\neg B) \Rightarrow \vee(\neg A)]$$

Vysvětlete termíny: obrácení implikace, obměna implikace.

3. Formulujte negace výroků:

Přímka prochází nejvýše pěti body.

Rovnice má alespoň dvě řešení.

Každé přirozené číslo je kladné.

Posloupnost a_n je rostoucí $\Rightarrow$ pro $\forall n \in N$ platí: $a_n < a_{n+1}$

4. Jaké znáte typy důkazů v matematice? Stručně charakterizujte.

5. Vyjmenujte znaky dělitelnosti dvěma, třemi, čtyřmi, pěti, šesti, devíti, deseti.

Dokažte: Pro $\forall n \in N$ platí:

$$\text{a) } 3 \mid n \Rightarrow 6 \mid (n^2 - n) \quad \text{b) } 5 \mid n^2 \Rightarrow 5 \mid n$$

$$\text{c) } 6 \mid (n^3 - n)$$

6. Vysvětlete rozdíl mezi racionálním a iracionálním číslem. Dokažte sporem: $\sqrt{2}$ není racionální číslo.

7. Dokažte matematickou indukcí:

Pro $\forall n \in N$ platí:

$$\text{a) } \frac{1}{1.2} + \frac{1}{2.3} + \frac{1}{3.4} + \dots + \frac{1}{n(n+1)} = \frac{n}{n+1}$$

$$\text{b) } 1^2 + 2^2 + 3^2 + \dots + n^2 = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6}$$

8. Dokažte matematickou indukcí: Pro $\forall n \in N$ platí: $6 \mid n^3 + 11n$

9. Dokažte sporem: Každým bodem roviny lze vést k dané přímce nejvýše jednu kolmici.

10. Dokažte geometricky vztah: $(a+b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$

11. Dokažte geometricky: Součet vnitřních úhlů v trojúhelníku je 180 stupňů.

12. Dokažte: Lineární funkce $y = ax + b$ je pro $a > 0$ rostoucí, pro $a < 0$ klesající.

13. Dokažte, že pro každá dvě čísla $a \in R, b \in R, a > 0, b > 0$ platí vztahy:

$$\text{a) } \frac{a^2 + b^2}{2} \geq ab \quad \text{b) } \frac{a+b}{2} \geq \sqrt{ab}$$

14. Dokažte podle definice derivace: $y = x^2 \Rightarrow \forall x_0 \in R : y'(x_0) = 2x_0$.

9. Konstrukční úlohy

1. Sestrojte množinu všech bodů v rovině, z nichž je vidět úsečku AB , $|AB| = 5\text{cm}$, pod úhlem:

a) 90° b) 30° c) 120°

2. Je dána kružnice $k(S, 4\text{cm})$, bod A , $|AS| = 7\text{cm}$. Bodem A veďte všechny přímky, na nichž kružnice k vytíná tětivy o délce 3cm .

3. Sestrojte trojúhelník ABC , je-li dáno:

a) c, v_b, t_b b) b, c, t_a c) a, v_a, a d) c, v_b, v_a e) b, t_b, t_a

4. Sestrojte kosočtverec $ABCD$, je-li dáno: v, e

5. Sestrojte rovnoběžník $ABCD$, je-li dáno: a, a, e

6. Sestrojte lichoběžník $ABCD$, $AB \parallel CD$, je-li dáno: b, c, a, f

7. Jsou dány soustředné kružnice $k(O, r_1), l(O, r_2), r_1 > r_2$, přímka p , která je sečnou kružnic k, l . Sestrojte všechny kružnice, které se dotýkají přímky p , kružnice k k uvnitř, kružnice l vně.

8. Je dána kružnice $k(O, r)$, bod $A \in k$, bod B ležící vně kružnice k . Sestrojte kružnici l , která se dotýká kružnice k v bodě A , bod $B \in l$.

9. Jakými způsoby lze sestavit úsečku délky $\sqrt{5}$?

10. Jsou dány úsečky délek a, b ($a > b$). Sestrojte úsečku délky:

a) $\sqrt{a^2 + b^2}$ b) $\sqrt{a^2 - b^2}$ c) $\frac{a^2}{b}$ d) $\frac{ab}{a+b}$

11. Obdélník má strany o délkách a, b . Sestrojte čtverec o stejném obsahu.

10. Goniometrické vztahy, trigonometrie

1. Pomocí jednotkové kružnice ukažte zavedení funkcí: $y = \sin x$, $y = \cos x$, $y = \operatorname{tg} x$, $y = \operatorname{cotg} x$.
Odvoďte základní vztah $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$.

2. Vypočítejte z paměti: a) $a^2 \cdot \sin p/2 + b^2 \cdot \cos 0 + 2ab \cdot \cos p$
b) $3 \cos p/2 - 4 \sin 3/2p + 8 \operatorname{tg} p$
c) $2 \cos p + 6 \operatorname{cotg} 3/2p - 5 \sin 2p$

3. Vypočítejte: a) $\sin \frac{11}{3}p + \cos \frac{13}{4}p + \operatorname{tg} \frac{10}{3}p$
b) $\sin(-600^\circ) - \cos(-1410^\circ) - \operatorname{tg}(-540^\circ) - \operatorname{cotg}(-405^\circ)$

4. Vypočítejte hodnoty $\sin x$, $\cos x$, $\operatorname{tg} x$, $\operatorname{cotg} x$, jestliže je dáno:

$$\text{a) } \sin x = -0,6 \quad x \in \left(\frac{3}{2}p, 2p \right) \quad \text{b) } \operatorname{cotg} x = 4 \quad x \in \left(p, \frac{3}{2}p \right)$$

5. Upravte výrazy a určete podmínky:

$$\begin{array}{lll} \text{a) } \frac{\cos^2 x}{1 + \sin x} & \text{b) } 1 - \sin^2 x + \operatorname{cotg}^2 x \sin^2 x & \text{c) } \frac{\sin x - \sin^3 x}{\cos x - \cos^3 x} \\ \text{d) } \frac{\operatorname{tg} z}{1 + \operatorname{tg}^2 z} & \text{e) } \frac{1 - \cos^2 x}{1 + \operatorname{tg}^2 x} - \frac{\cos^2 x}{1 + \operatorname{cotg}^2 x} + \frac{1}{\cos^2 x} - 1 & \text{f) } \frac{\sin x}{1 + \cos x} + \frac{1 + \cos x}{\sin x} \end{array}$$

6. Dokažte, že platí: a) $\sin^2 x(1 + \operatorname{cotg} x) + \cos^2 x(1 + \operatorname{tg} x) = 1 + \sin 2x$

$$\text{b) } \frac{\cos 2x}{\operatorname{cotg}^2 x - \operatorname{tg}^2 x} = \frac{1}{4} \sin^2 2x$$

7. Dokažte, že platí vztah pro obsah trojúhelníku ABC : $S = \frac{1}{2} \cdot b \cdot c \cdot \sin a$.

8. Určete velikost vnitřních úhlů trojúhelníku ABC , jestliže platí $a : b = 2 : 3$, $a : b = 1 : 2$.

9. Určete velikost úhlu g v trojúhelníku ABC , jestliže platí:

$$\text{a) } c^2 = a^2 + b^2 + ab \quad \text{b) } c^2 = a^2 + b^2 - ab$$

10. Silnice, vedoucí po hrázi rybníka, má být po zrušení rybníka nahrazena přímou cestou. Její krajní body A, B jsou zaměřeny z bodu C pod úhlem $g = 60^\circ$, $a = |AC| = 421m$, $b = |BC| = 233m$. Jak dlouhá bude nová cesta?

11. Na vrcholu kopce stojí rozhledna vysoká $v = 25m$. Její patu vidíme z údolí ve výškovém úhlu $a = 29^\circ$, vrchol ve výškovém úhlu $b = 32^\circ$. Jak vysoko je vrchol kopce nad pozorovacím místem?

12. Z věže vysoké $v = 10\sqrt{3}m$ a vzdálené od řeky $a = 10m$ se jevila šířka řeky v zorném úhlu $a = 15^\circ$. Určete šířku řeky v tomto místě.

11. Inverzní a složená funkce

1. Vysvětlete, kdy je funkce prostá ve svém definičním oboru. Ukažte, zda jsou prosté funkce:

- a) $y = c$ (*konst.*)   b) $y = x$ c) $y = 2x - 1$ d) $y = x^2$
e) $y = e^x$ f) $y = \ln x$

2. Vysvětlete pojem rovnosti funkcí. Rozhodněte, zda jsou si rovny dané funkce f, g :

- a, $f(x) = 1, g(x) = \sin^2 x + \cos^2 x$ b, $f(x) = x, g(x) = x^2 \cdot x^{-1}$
c, $f(x) = \sin x, g(x) = \operatorname{tg} x \cdot \cos x$

3. Vysvětlete pojem inverzní funkce. Jakou vlastnost musí mít funkce f , aby k ní existovala funkce inverzní f^{-1} ? Jaké jsou vztahy mezi množinami $D(f), H(f), D(f^{-1}), H(f^{-1})$? Jaký je vztah mezi grafy funkcí f, f^{-1} ?

4. Napište rovnici a určete $D(f), H(f), D(f^{-1}), H(f^{-1})$ inverzní funkce f^{-1} (relace) k funkci f :

- a) $f : y = 2x - 1$ b) $f : y = \frac{2x-1}{x}$ c) $f : y = x^2 - 1$ d) $f : y = \left(\frac{1}{2}\right)^x$
e) $f : y = \log_2 x$ f) $f : y = \sin x$

5. Do stejné soustavy souřadné načrtněte grafy následujících funkcí:

- a) $y = x^2, y = \sqrt{x}$ b) $y = x^3, \sqrt[3]{x}$ c) $y = x - 1, y = x + 1$

6. Určete pro které reálné hodnoty parametru a jsou funkce $f : y = \left(\frac{a-3}{a+5}\right)^x$ $g : y = \log_{\frac{a+1}{a}} x$

- a) rostoucí   b) klesající

7. Určete, z kterých funkcí jsou složeny následující funkce a derivujte je:

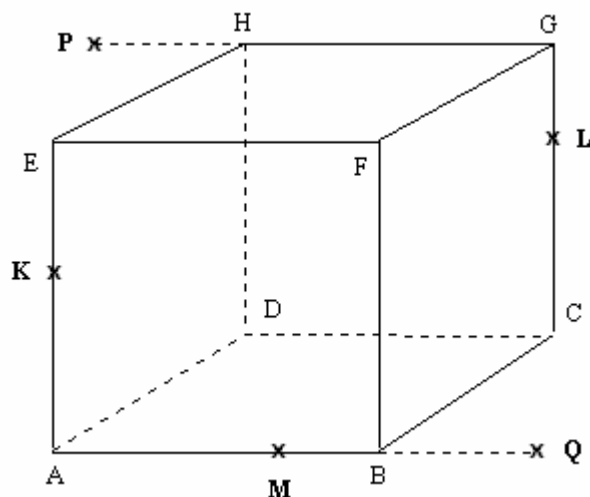
- a) $y = (x^2 + 2x + 2)^3$ b) $y = 3 \cos^2 x + \sin x^2$ c) $y = \sqrt[3]{4 + 3x^2}$
d) $y = \frac{1}{4} \ln \frac{x^2 - 1}{x^2 + 1}$ e) $y = \ln(\ln(\ln x))$

8. Vypočítejte integrály:

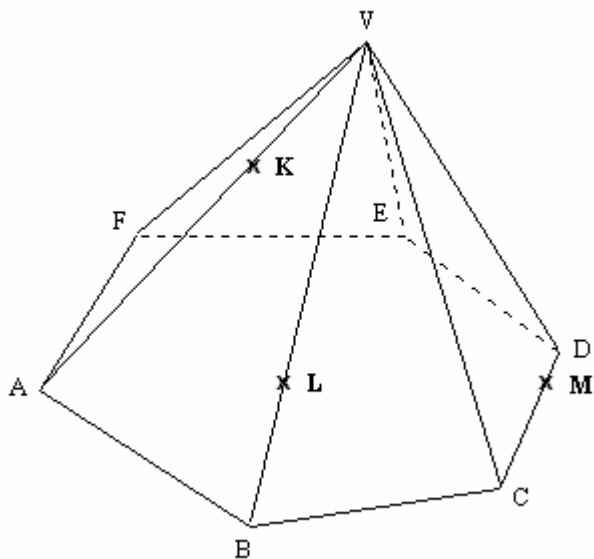
- a) $\int \sqrt{4x-1} dx$ b) $\int \frac{2x-5}{x^2-5x+7} dx$ c) $\int \sin(ax-b) dx$
d) $\int \sin^2 x \cdot \cos x dx$ e) $\int e^{2x-1} dx$

12. Vzájemné polohy útvarů

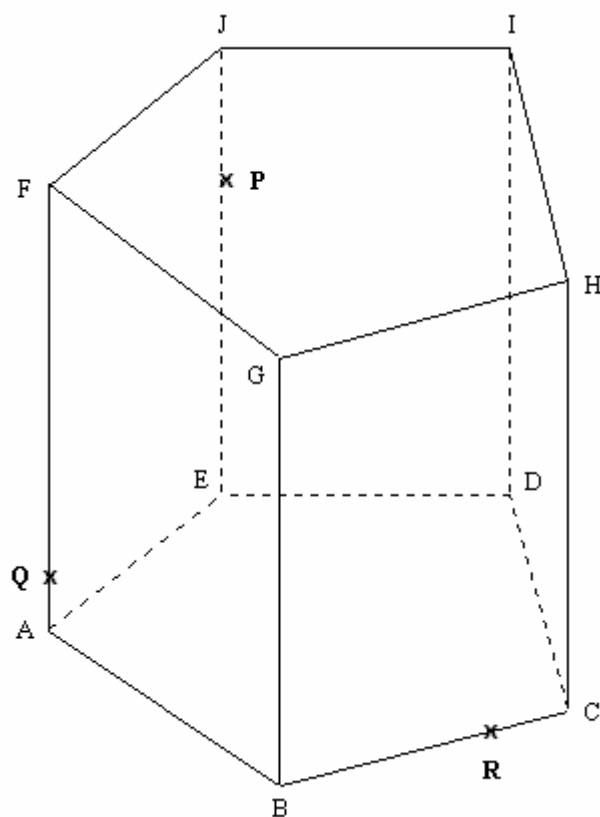
- Zjistěte, zda dané body leží v jedné přímce:
  - $A[-3,2]$, $B[-7,-4]$, $C[-1,5]$
  - $A[7,-1,3]$, $B[5,2,2]$, $C[1,8,1]$
- Zjistěte, zda leží dané body v jedné rovině:
  - $A[1,-2,3]$, $B[1,-2,4]$, $C[3,-1,4]$, $D[2,-1,4]$
  - $A[1,-2,3]$, $B[2,1,8]$, $C[2,1,1]$, $D[-2,-11,9]$
- Určete vzájemnou polohu přímek p, q :
  - $p: A[3,-1]$, směrový vektor $\vec{a}(-2,1)$
 $q: B[4,-2]$, směrový vektor $\vec{b}(1,-2)$
  - $p: A[1,0,-1]$, $B[2,1,1]$, $q: C[1,2,-2]$, $D[0,-1,2]$
- Určete reálné číslo a tak, aby přímka $p: x = 5 - 6t$, $y = a + 2t$, $t \in R$ procházela průsečíkem přímek r, s , kde $r: x = 2 - u$, $y = 1 + 2u$, $u \in R$, $s: x = -1 + 3v$, $y = -1 - 2v$, $v \in R$.
- Ukažte, že přímka $AB: A[3,-2,-1]$, $B[4,1,3]$, je různoběžná s rovinou $a: 2x - 3y + z - 2 = 0$. Určete jejich průsečík.
- Zjistěte vzájemnou polohu roviny, která má obecnou rovnici $x + 2y - z + 4 = 0$ a přímky, která je průsečnicí rovin $a: 2x - y - 3z + 3 = 0$, $b: 3x + y - 4z + 7 = 0$.
- Vysvětlete pojmy: příčka mimoběžek procházející daným bodem, nejkratší příčka mimoběžek. Uveďte příklad na krychli ABCDEFGH - mimoběžky AE, BC, bod S (střed krychle).
- Sestrojte řez krychle ABCDEFGH rovinou KLM, průsečík přímky PQ s krychlí:

10. Sestrojte řez jehlanu ABCDEFV rovinou KLM, vysvětlete pojem - prostorová kolineace.

11. Sestrojte řez hranolu ABCDEFGHIJ rovinou PQR, vysvětlete pojem - prostorová afinita.

13. Vzdálenosti

1. Vypočítejte výšku v_c v trojúhelníku $ABC : A[-2,3], B[4,-1], C[2,4]$.

2. Určete vzdálenost přímek p, q :
 $p : x + 2y - 10 = 0$
 $q : x = 3 - 2t, y = 2 + t, t \in R$

3. Určete vzdálenost rovin:
 $a : x + y + z - 6 = 0$
 $b : x + y + z - 3 = 0$.

4. Určete vzdálenost bodu $K[2,6,8]$ od roviny

$a : x = 1 - r + s, y = 1 - r, z = 6 + s, r \in R, s \in R$. Určete obraz bodu K v souměrnosti podle roviny α .

5. Určete vzdálenost bodu $M[3,-1,4]$ od přímky $p = AB, A[0,2,1], B[1,3,0]$.

6. Napište rovnici kružnice, je-li dán její střed S a rovnice přímky p , která se jí dotýká:

$S[1,2], p : 8x + 15y + 13 = 0$.

7. Na základě výpočtu vzdálenosti středů kružnic k, l rozhodněte o jejich vzájemné poloze:

$$k : x^2 + y^2 + 20x + 18y + 100 = 0$$

$$l : x^2 + y^2 - 12x - 6y + 41 = 0$$

8. Ukažte, že množinou všech bodů X roviny, které mají od bodu $A[-2,9]$ třikrát větší vzdálenost než od bodu $B[6,-7]$, je kružnice. Určete její střed a poloměr.

9. Je dán pravidelný čtyřboký hranol $ABCDEFGH$, $|AB| = a$, $|AE| = v$. Určete vzdálenost bodu B od přímky:
 a) GH b) EG c) AG
 Řešte výpočtem i graficky.

10. Určete vzdálenost vrcholu A pravidelného čtyřbokého jehlanu $ABCDV$ od přímky CV , je-li $|AB| = a$, $|AV| = b$. Řešte výpočtem i graficky.

11. Je dána krychle $ABCDEFGH$, $|AB| = a$, body K, L jsou po řadě středy hran AB, BC . Určete početně i konstrukčně:

a) vzdálenost přímek EG, KL b) vzdálenost rovin ACH, BEG

14. Odchytky

1. Jaký je vztah mezi středovým a obvodovým úhlem v kružnici? Trojúhelníku ABC je opsána kružnice, jeho vrcholy dělí kružnici na tři oblouky v poměru $2:3:7$. Určete velikosti vnitřních úhlů trojúhelníku ABC .

2. Vypočítejte velikosti vnitřních úhlů trojúhelníku ABC :

a) $A[2,-1,-2]$, $B[2,-4,-5]$, $C[-1,-4,-2]$

b) $A[1,2,-3]$, $B[-3,3,-2]$, $C[-1,1,-1]$

3. Vypočítejte souřadnice vektoru $\vec{u}$, který je kolmý k vektoru $\vec{v}(3,4)$ a má velikost 15.

4. Je dána přímka $p: x = 1 + t, y = 2 - t, z = t, t \in R$, rovina $a: 3y + 8 = 0$, rovina $b: x = 5 - r - 3s, y = 16 + r - 3s, z = 3 + 4r, r \in R, s \in R$. Vypočítejte:

a) odchylku přímky p a roviny a

b) odchylku přímky p a roviny b

c) odchylku rovin a, b

5. Je dán pravidelný čtyřboký jehlan $ABCDV$, $|AB| = a = 6\text{cm}$, výška jehlanu $v = 3\sqrt{2}\text{cm}$. Určete:

a) odchylku přímek BC, AV

b) odchylku přímky AV od roviny ABC

c) odchylku rovin ABC, ADV

Úlohu řešte: a) metodou stereometrie - výpočtem a konstrukčně

6. Je dána krychle s hranou délky a . Určete odchylku:

a) dvou stěnových úhlopříček

b) dvou tělesových úhlopříček

c) stěnové a tělesové úhlopříčky

7. Pod jakým úhlem je vidět kružnici $k: x^2 + y^2 - 8x + 15 = 0$ z bodu $P[0,0]$?

15. Obvody, obsahy, objemy a povrchy

1. Vypočítejte obsah trojúhelníku, je-li dáno:

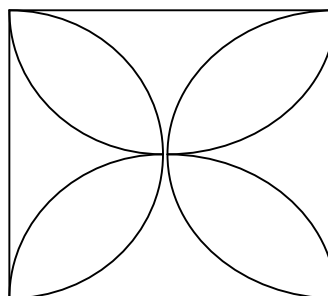
a) $a = 6 \text{ cm}$, $v_a = 3 \text{ cm}$

b) $a = 4 \text{ cm}$, $b = 5 \text{ cm}$, $g = 30^\circ$

c) $a = 5 \text{ cm}$, $b = 12 \text{ cm}$, $c = 13 \text{ cm}$ (dokažte, že jde o pravoúhlý trojúhelník)

2. Trojúhelníky ABC , KLM jsou podobné s poměrem podobnosti k . Co platí o poměru jejich výšek, obvodů, obsahů?

3. Nad stranami čtverce o straně délky a jsou sestrojeny uvnitř čtverce půlkružnice. Určete obsah obrazce, který vyvábí - viz obrázek.

4. Vypočítejte obsah rovnoramenného lichoběžníku, jehož základny mají délky $a = 22 \text{ cm}$, $c = 12 \text{ cm}$, je-li jeho výška o 1 cm menší než délka ramene.

5. Obvod kruhové výseče, která je částí kruhu o poloměru 12 cm , je 39 cm . Vypočítejte její obsah.

6. Úhlopříčný řez kváдру kolmý k rovině podstavy je čtverec s obsahem 4225 cm^2 . Jedna podstavná hrana je o 23 cm delší než druhá. Vypočítejte objem a povrch tělesa.

7. Délka všech hran pravidelného čtyřbokého jehlanu je $a = 36 \text{ cm}$. Vypočítejte jeho objem a povrch.

8. Podstava kolmého hranolu je pravoúhlý trojúhelník, jehož odvěsny mají délky v poměru $3 : 4$. Výška hranolu je o 2 cm menší než větší odvěsna podstavy a povrch hranolu je 468 cm^2 . Vypočítejte objem hranolu.

9. Osový řez nádoby, která má tvar rotačního válce, je obdélník s úhlopříčkou $u = 39 \text{ cm}$. Poměr obsahu pláště a obsahu podstavy je $5 : 3$. Kolik litrů vody se vejde do nádoby?

10. Určete objem a povrch komolého kužele, jehož podstavy jsou kruh opsaný a vepsaný protilehlým stěnám krychle s hranou délky a .

11. Určete poměr objemů rotačního válce, polokoule a rotačního kužele se stejnými poloměry podstav a stejnými výškami.

16. Kružnice a elipsa

1. Vyslovte definici kružnice, kruhu, elipsy.
2. Zapište rovnici kružnice, jejímž průměrem je úsečka AB , $A[2,-2]$, $B[-2,-5]$.
3. Zjistěte, pro které hodnoty parametru p je rovnice $x^2 + y^2 + 4x - 6y + p = 0$ rovnicí kružnice. Určete souřadnice středu a poloměr.
4. Napište rovnici kružnice opsané trojúhelníku ABC , $A[2,1]$, $B[3,0]$, $C[0,5]$.
5. Zapište rovnice kružnic, které se dotýkají souřadnicových os a procházejí bodem $A[2,1]$.
6. Napište rovnice tečen kružnice dané rovnicí $x^2 + y^2 - 6x - 4y + 3 = 0$ v jejích průsečících s přímkou $p: y = x + 3$.
7. Určete rovnici tečny ke kružnici $x^2 + y^2 - 2x + 6y + 9 = 0$, která je rovnoběžná s přímkou $p: y = x$.
8. Napište rovnici elipsy, jejíž osy splývají s osami souřadnými a která prochází body $K[2\sqrt{3}, \sqrt{6}]$, $L[6,0]$.
9. Napište rovnici elipsy se středem $S[-2,4]$, hlavní vrchol $A[-2,8]$, excentricita $e = 3$.
10. Proveďte rozbor elipsy, určete: $S, A, B, C, D, E, F, a, b, e, o_1, o_2$:
  - a) $4x^2 + 9y^2 = 36$
  - b) $9x^2 + 25y^2 - 54x - 100y - 44 = 0$
11. Určete vzájemnou polohu elipsy $4x^2 + 9y^2 - 36 = 0$ a přímky $p: 2x + 3y - 6 = 0$.
12. Napište rovnice tečen elipsy: $4(x-1)^2 + (y+2)^2 = 4$ v jejích průsečících s přímkou $p: 2x + y = 0$.
13. Ukažte, že pro každé $t \in R$ leží bod $[a \cos t, b \sin t]$ na elipse, která má rovnici $b^2 x^2 + a^2 y^2 = a^2 b^2$.

17. Hyperbola

1. Grafem jaké funkce je rovnoosá hyperbola? Zapište její rovnici a rovnice asymptot. Jaká je vzájemná poloha asymptot?

2. Vyslovte definici hyperboly.

3. Hyperbola má ohniska $E[-5,0]$, $F[5,0]$, a prochází bodem $M[1,0]$. Napište její rovnici.

4. Napište rovnici hyperboly s ohnisky $E[0,2]$, $F[0,6]$, která prochází bodem $L[0,3]$.

5. Proveďte rozbor hyperboly, určete: $S, A, B, E, F, a, b, e, o_1, o_2, h_1, h_2$

a) $4x^2 - 9y^2 - 8x - 18y - 41 = 0$

b) $x^2 - y^2 + 6x + 6y + 4 = 0$

6. Určete vzájemnou polohu přímky p a hyperboly H , popř. souřadnice společných bodů:

$$H : x^2 - 4y^2 = 16$$

a) $p : x = 4 - t, y = 1,5t, t \in R$

b) $p : 5x - 6y - 16 = 0$

c) $p : x = -2 + 2t, y = -3 + t, t \in R$

7. Určete vzájemnou polohu přímky $p : 5x - 2y + 2t = 0$, hyperboly $H : 4x^2 - y^2 = 36$ v závislosti na parametru t .

8. Napište rovnici tečny k hyperbole $H : 4x^2 - 45y^2 - 24x - 180y - 324 = 0$ v bodě $T[-12,2]$. Jakými způsoby lze úlohu řešit?

9. Určete rovnici hyperboly, která má svá ohniska v hlavních vrcholech elipsy a své vrcholy v ohniscích elipsy o rovnici: $9x^2 + 25y^2 = 225$.

10. Sestrojte graf relace $4x^2 - 9y^2 = 36 \wedge |y| \leq 2$.

11. Vypočítejte odchylku tečen hyperboly $x^2 - y^2 = 64$, které procházejí bodem $R\left[12, \frac{28}{3}\right]$.

18. Parabola

- Sestrojte grafy relací: $y = x^2$, $y = -x^2$, $x = y^2$, $x = -y^2$.
- Vyslovte definici paraboly.
- Zapište vrcholovou rovnici paraboly, je-li dáno ohnisko F , řídicí přímka d :
  - $F[4,0]$, $d : y = 2$
  - $F[4,2]$, $d : y = -1$
  - $F[6,2]$, $d : x = 8$
  - $F[4,4]$, $d : x = 2$
- Zapište vrcholovou rovnici paraboly, která má osu rovnoběžnou s osou y , má vrchol $V[3,5]$ a prochází bodem $A[0,2]$.
- Je dána trojice bodů $A[2,4]$, $B[-1,7]$, $C[1,3]$. Určete rovnici paraboly, která prochází body A, B, C a má osu rovnoběžnou s osou y . Načrtněte obrázek.
- Proveďte rozbor paraboly, určete: V, F, p, o, d :
  - $x^2 - 2x - 2y - 5 = 0$
  - $y^2 + 4y + 4x - 4 = 0$
- Určete vzájemnou polohu přímky p , paraboly P , souřadnice společných bodů:
  - $p : 3x - 2y + 5 = 0$ $P : y^2 = 20x$
  - $p : x + y - 3 = 0$ $P : y^2 = -8x$
  - $p : x + 2y - 4 = 0$ $P : x^2 + 32y = 0$
  - $p : x - 4 = 0$ $P : x^2 + 32y = 0$
- Parabola o rovnici $2px = y^2$ se dotýká přímky, která má rovnici $3x - 4y + 6 = 0$. Určete parametr paraboly a souřadnice bodu dotyku.
- Určete rovnici tečny paraboly P v jejím bodě T : $P : y = 2x^2 - 5x + 1$ $T[2, y_T]$
- Určete velikost úhlu, pod nímž je z bodu M vidět parabolu P : $M[0,3]$ $P : 4x = y^2$
- Vypočítejte odchylku tečen kružnice $K : x^2 + y^2 = 225$ a paraboly $P : y^2 = 16x$ v jejich společných bodech.
- Průměr parabolického automobilového reflektoru je $24cm$, hloubka reflektoru je $12cm$. Určete rovnici parabolického řezu a vypočítejte polohu vlákna žárovky, je-li reflektor zapnut na dálková světla (vlákno je v ohnisku).
- Vypočítejte obsah obrazce omezeného parabolou $y^2 = x$ a přímkou $x + y - 2 = 0$.

19. Posloupnost, aritmetická posloupnost

1. Jak je definována posloupnost?

Vysvětlete rozdíl mezi zadáním posloupnosti n -tým členem a rekurentním předpisem posloupnosti.

2. Zjistěte, která z čísel $-12, 65, -242$ jsou členy posloupnosti, kde $a_n = -5n + 8$.

3. Určete rekurentní předpis posloupnosti: a) $a_n = n + 2$ b) $a_n = n(n + 1)$

4. Danou posloupnost vyjádřete vzorcem pro n -tý člen: $a_1 = 0$, $a_{n+1} = 3 + a_n$

5. Napište definici posloupnosti:

a) rostoucí b) klesající c) omezené shora (zdola) d) omezené

Vyšetřete tyto vlastnosti na posloupnosti: $a_n = \frac{2n}{2n+1}$

6. Jak je definována aritmetická posloupnost?

Pro jaké hodnoty difference d je aritmetická posloupnost: a, rostoucí b, klesající

7. Dokažte, že posloupnost $a_n = 5n - 2$ je aritmetická.

8. Určete aritmetickou posloupnost (a_1, d) , ve které platí:

a, $a_1 + a_5 = 30 \wedge a_3 + a_4 = 36$ b, $s_5 = 60 \wedge s_{10} = 170$

c, $a_4 + a_5 = 4 \wedge a_4 \cdot a_5 = -5$

9. Součin tří po sobě jdoucích členů aritmetické posloupnosti se rovná jejich součtu, $d = \frac{13}{3}$.

Určete tyto členy.

10. Délky stran pravoúhlého trojúhelníka tvoří tři po sobě jdoucí členy aritmetické posloupnosti.

Určete jejich velikost, je-li obsah trojúhelníka 6 dm^2 .

11. Vypočítejte: $\lim_{n \rightarrow \infty} \left(\frac{1+2+3+\dots+n}{n+2} - \frac{n}{2} \right)$

12. Teploty Země přibývá směrem do jejího středu o 1°C na 33 m . Jaká je teplota v hloubce 1015 m , je-li v hloubce 25 m teplota 9°C ?

13. Určete velikost ostrého úhlu x , tvoří-li $\cotg x$, $(\sin x)^{-1}$, $\tg x$ tři po sobě jdoucí členy aritmetické posloupnosti?

14. Vypočítejte součet všech trojčiferných přirozených čísel dělitelných pěti.

20. Geometrická posloupnost, nekonečná geometrická řada

1. Jak je definována geometrická posloupnost?

2. Dokažte, že posloupnosti: a) $a_n = \frac{2}{(-2)^n}$ b) $b_n = 2^n \cdot 3^{2-n}$

jsou geometrické. Určete a_1, q .

3. V geometrické posloupnosti platí: $a_1 - a_3 = -1,5 \wedge a_2 + a_1 = 1,5$. Určete a_1, a_4, s_4 .

4. V geometrické posloupnosti je $a_1 = 2, q = 3, s_n = 80$. Určete n, a_n .

5. Mezi čísla 5 a 640 vložte tolik čísel, aby vznikla geometrická posloupnost, přičemž součet vložených čísel je 630.

6. Dokažte: Je-li a_n geometrická posloupnost, potom pro každé přirozené číslo n platí:

$$|a_n| = \sqrt{a_{n-1} \cdot a_{n+1}}$$

7. Přičteme-li k číslům 2,16,58 stejné číslo, dostaneme první tři členy geometrické posloupnosti. Určete v této posloupnosti s_4 .

8. Mezi čísla 3,18 vložte dvě čísla tak, aby první tři tvořila geometrickou posloupnost a poslední tři posloupnost aritmetickou.

9. Délky hran kváдру tvoří geometrickou posloupnost. Objem $V = 216 \text{ cm}^3$. Součet délek hran, vycházejících z jednoho vrcholu, je 21 cm . Určete délky hran.

10. Délky stran a, b, c trojúhelníku ABC tvoří tři po sobě jdoucí členy geometrické posloupnosti. Jak jsou velké, je-li délka strany $b = 8 \text{ cm}$ a obvod $o = 42 \text{ cm}$.

11. Kratší úhlopříčka, strana a delší úhlopříčka kosočtverce mají délky, které tvoří tři po sobě jdoucí členy geometrické posloupnosti. Vypočítejte velikosti úhlů kosočtverce.

12. Pro které hodnoty kvocientu q je geometrická posloupnost konvergentní? Vysvětlete pojem nekonečné geometrické řady a odvoďte vzorec pro její součet.

13. Zjistěte, které z nekonečných řad jsou konvergentní a určete jejich součty:

$$\sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{1}{3}\right)^{n-1} \quad \sum_{n=1}^{\infty} (-1)^n \left(\frac{2}{3}\right)^n \quad \sum_{n=1}^{\infty} 1,2^n$$

14. Dokažte správnost rovnosti: $\frac{0,4\overline{6}}{0,6\overline{3}} = \frac{11}{15}$

15. Zjistěte, pro která x je nekonečná geometrická řada konvergentní a určete pak její součet:

$$1 + (x+3) + (x+3)^2 + (x+3)^3 + \text{K}$$

16. Vypočítejte: $\frac{1 + 2 + 3 + \text{K} + n}{n + \frac{n}{2} + \frac{n}{4} + \frac{n}{8} + \text{K}}$

17. Řešte v R:

$$\text{a) } \frac{8}{x+10} = 1 - \frac{3}{x} + \frac{9}{x^2} - \frac{27}{x^3} + K$$

$$\text{b) } \frac{5}{3} = x + 3x^2 + x^3 + 3x^4 + K$$

$$\text{c) } \log x + \log \sqrt{x} + \log \sqrt[4]{x} + K = 2$$

$$\text{d) } 2^x + 4^x + 8^x + 16^x + K = 1$$

18. Řešte v $\langle 0, 2\pi \rangle$: $1 + \sin^2 x + \sin^4 x + \sin^6 x + K = 2 \operatorname{tg} x$

19. Je dán čtverec o straně délky a . Do něho je vepsán čtverec tak, že jeho vrcholy leží ve středech stran daného čtverce. Takto vzniklému čtverci je opět vepsán čtverec s vrcholy ve středech stran předchozího čtverce atd. Postup se stále opakuje.

Určete: a) součet obvodů všech čtverců

b) součet obsahů všech čtverců

21. Variace, kombinace a permutace bez opakování, kombinační čísla

1. Vyslovte definici variace, kombinace a permutace bez opakování.

2. Definujte číslo $n!$.

3. Vysvětlete pojem: kombinační číslo $\binom{n}{k}$

4. Zjednodušte výrazy:

$$a) \frac{(n+2)!}{n!} - 2 \frac{(n+1)!}{(n-1)!} + \frac{n!}{(n-2)!}$$

$$b) \frac{n!}{(n-2)!} - 2 \binom{n}{2}$$

5. Řešte rovnice:

$$a) \frac{(n+6)!}{(n+4)!} + n^2 - 16n = 28$$

$$b) \binom{n-1}{n-3} - n = 8$$

$$c) n \frac{(n+3)!}{(n+2)!} + n = 140$$

$$d) \frac{(n-1)!}{(n-2)!} + \binom{n-2}{2} = 4$$

$$e) x! = 210(x-2)!$$

$$f) (n!)^2 - 7n! + 6 = 0$$

6. V $\mathbb{R}$ řešte rovnici s neznámou x a parametrem $n \in \mathbb{N}$:

$$\frac{(n-1)! + 2(n-1)! + 3(n-1)! + K + n(n-1)!}{n! + \frac{n!}{2} + \frac{n!}{4} + K} = \frac{(n+1)!}{4x}$$

7. Jsou dány cifry 0,1,2,3,4,5,6,7. Určete počet přirozených čísel, ve kterých se cifry neopakují a splňují podmínky:

a) jsou pěticiferná   b) jsou čtyřciferná sudá   c) jsou větší než 60000 a zároveň menší než 300000

8. Určete počet všech pěticiferných čísel, v jejichž dekadickém zápisu je každá z cifer 0,1,3,4,7. Kolik z těchto čísel je:
a) dělitelných šesti?   b) větších než 70134?

9. V rovině je dáno 20 bodů, z nichž právě 5 leží na jedné přímce. Kolik je těmito body určeno:

a) přímek   b) trojúhelníků   c) kružnic

10. Určete, kolika způsoby lze z 10 mužů a 6 žen vybrat šestičlennou skupinu, v níž jsou:

a) právě 2 ženy   b) aspoň 2 ženy

11. Jsou dány dvě rovnoběžné přímky a, b . Na přímce a je dáno 15 různých bodů $A_1, \dots, A_{15}$, na přímce b 12 různých bodů $B_1, \dots, B_{12}$. Určete počet všech trojúhelníků s vrcholy v těchto bodech.

12. K sestavení vlajky, složené ze tří různobarevných vodorovných pruhů, jsou k dispozici látky barvy bílé, červené, modré, zelené a žluté.

- Určete počet vlajek, které lze z látek těchto barev sestavit.
- Kolik z nich má modrý pruh ?
- Kolik jich má modrý pruh uprostřed ?
- Kolik jich nemá uprostřed červený pruh ?

13. O telefonním čísle víme: je šestimístné, začíná sedmičkou, neobsahuje žádné dvě stejné číslice a je dělitelné 25 . Kolik telefonních čísel přichází v úvahu?

14. Zvětší-li se počet prvků o dva, zvětší se počet tříčlenných variací bez opakování:

- desetkrát
  - o 150
- Určete původní počet prvků.

15. Určete počet prvků tak, aby:

- bylo možno z nich vytvořit právě 40320 permutací bez opakování
- při zvětšení jejich počtu o dva se počet permutací bez opakování zvětšil *56krát*
- při zmenšení jejich počtu o dva se počet permutací bez opakování zmenšil *20krát*

16. Určete počet prvků tak, aby:

- počet 4 členných kombinací bez opakování z nich vytvořených byl *20krát* větší než počet 2 členných kombinací bez opakování
- při zvětšení počtu prvků o 1 se počet 3 členných kombinací bez opakování zvětšil o 21

22. Variace, kombinace a permutace s opakováním, binomická věta

1. Definujte variace, permutace, kombinace s opakováním, napište vzorce pro výpočet $V'(k, n)$, $P'(k_1, k_2, \dots, k_n)$, $K'(k, n)$.
2. Státní poznávací značka je tvořena uspořádanou sedmicí, jejíž první tři členy jsou písmena (lze použít 26 písmen $A, B, \dots, Y, Z$ a další čtyři číslice. Určete, kolik značek lze sestavit.
3. Jsou dány cifry $0, 1, 2, 3, 4, 5, 6$. Kolik z nich lze vytvořit přirozených čísel větších než 3000 a zároveň menších než 50000? Kolik z nich je sudých?
4. Doplňte a vysvětlete, co znamená: $P'(1, 1, K, \dots, 1) = ?$ (jedniček v závorce je n).
5. Co je to „anagram“? Kolik anagramů lze vytvořit ze slova *DEKADENCE*? Kolik z nich začíná písmenem *D*? Kolik z nich nezačíná dvojicí písmen *DE*?
6. Určete počet způsobů, jimiž lze umístit všechny šachové figurky (král, dáma, 2 věže, 2 jezdci, 2 střelci, 8 pěšců)
a) na dvě pevně zvolené řady šachovnice 8×8
b) na libovolné dvě řady šachovnice 8×8
7. Určete počet všech kvádrů, jejichž velikosti jsou přirozená čísla nejvýše rovna 10. Kolik je v tomto počtu krychlí?
8. Určete počet všech trojúhelníků, z nichž žádné dva nejsou shodné a jejichž každá strana má velikost vyjádřenou jedním z čísel $4, 5, 6, 7$. Kolik z nich je pythagorejských?
9. Co je to Apolloniova úloha? Určete jejich počet. Ukažte řešení úloh BBB, PPP.
10. Dokažte vztahy: a) $\binom{n}{k} = \binom{n}{n-k}$ b) $\binom{n}{k} + \binom{n}{k+1} = \binom{n+1}{k+1}$
11. Vysvětlete Pascalův trojúhelník a jeho význam pro binomickou větu.
12. Vypočtete pomocí binomické věty: a) $(x^2 + 2)^5$ b) $(\sqrt{3} + 2)^4$ c) $(2 + i)^6$
13. V rozvoji výrazu $\left(\frac{1}{2\sqrt{x}} - \frac{1}{2}\right)^{10}$ určete x tak, aby 5. člen rozvoje byl 105.
14. Který člen rozvoje $\left(2x - \frac{1}{x}\right)^{14}$ obsahuje x^6 ?
15. Pomocí binomické věty dokažte: Číslo $11^{10} - 1$ je dělitelné stem.

23. Pravděpodobnost, statistika

- U rodin s 3 dětmi zjišťujeme pohlaví dětí. Vypište:
  - všechny možné výsledky, jestliže záleží na pořadí dětí podle věku
  - výsledky příznivé jevu A : nejmladší dítě je dívka
- Vysvětlete pojmy:
  - pravděpodobnost jevu A : $P(A)$
  - jev jistý
  - jev nemožný
  - jev opačný
 Jakých hodnot může pravděpodobnost nabývat ?
- Určete pravděpodobnost jevu A : náhodně zvolené dvojciferné číslo je dělitelné 7 .
- Ze třídy o 27 žácích mají být losem určeni 4 žáci, kteří se podrobí testu. Určete počet všech možných výsledků losování. Jaká je pravděpodobnost, že budeš vylosován právě ty?
- Z 10 dobrých a 8 vadných výrobků vybíráme 6 výrobků.
Určete pravděpodobnost jevu A : ve výběru jsou nejvýše 2 vadné výrobky.
- Pro dva jevy platí obecně vztah: $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$.
Kdy platí vztah: $P(A \cup B) = P(A) + P(B)$? Jak se nazývají takové dva jevy ?
- Hodíme bílou a modrou kostkou, b je číslo, které padlo na bílé kostce, m je číslo, které padlo na modré kostce. Najděte $P(A \cup B)$, $A: b + m = 7$, $B: b = 4$.
- 10 studentů, mezi nimiž jsou Adam a Břetislav, má ze svého středu vylosovat tříčlennou komisi. Jaká je pravděpodobnost, že Adam nebo Břetislav budou mezi vylosovanými?
- Vysvětlete Bernoulliovo schéma: $P(A_k) = \binom{n}{k} p^k q^{n-k}$
a použijte ho při řešení příkladů:
  - Jaká je pravděpodobnost, že při desetinasobném hodu mincí padne líc nejvýše 2krát ?
  - Pravděpodobnost výroby vadné součástky je 0,05 . Jaká je pravděpodobnost, že mezi 60 vyrobenými součástkami je právě 5 vadných?
- Příklad: zkoumáme soubor všech žáků třídy 8.A z těchto pohledů:
a, věk   b, výška   c, váha   d, prospěl s vyznamenáním   e, prospěl
f, neprospěl   g, pohlaví
Vysvětlete na příkladu pojmy:
  - statistický soubor
  - statistická jednotka
  - statistický znak - kvantitativní, kvalitativní
  - četnost znaku, relativní četnost znaku
  - spojnicový, sloupkový, kruhový diagram
  - aritmetický, geometrický průměr, modus, medián

24. Funkce a její limita, derivace funkce

1. Vysvětlete pojmy:
- vlastní limita ve vlastním bodě
  - vlastní limita v nevlastním bodě
  - nevlastní limita ve vlastním bodě
  - nevlastní limita v nevlastním bodě

2. Načrtněte graf funkce $f : y = \frac{x^2 - 4}{x - 2}$ a určete:

a) $D(f), H(f)$ $\lim_{x \rightarrow 2^-} f(x)$ $\lim_{x \rightarrow 2^+} f(x)$ $\lim_{x \rightarrow 2} f(x)$

- Jaký je vztah mezi jednostrannými a oboustrannou limitou funkce v bodě?
- Jaký je vztah mezi spojitostí a limitou funkce v bodě?
- Lze dodefinovat funkci f ze zadání tak, aby byla spojitá v bodě 2 ?

3. Vypočítejte limity:

a) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 + x - 2}{x^2 - 1}$

b) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^3 - 1}{x^4 - 1}$

c) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{(1+x)^n - 1}{x}$

d) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^3 - 3x^2 + 2}{x^3 + 2x^2 + x - 4}$

e) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^3 + 2x^2 - x - 2}{x^2 - 1}$

4. Vypočítejte limity:

a) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x - 2}{\sqrt{x + 2} - 2}$

b) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sqrt{1+x} - 1 - x/2}{x^2}$

c) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sqrt{x+1} - 1}{\sqrt{x+9} - 3}$

d) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sqrt[3]{1+x} - \sqrt[3]{1-x}}{x}$

5. Vypočítejte limity:

a) $\lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{3x^5 + 4x - 1}{5x^5 - 7x^4 + 3}$

b) $\lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{3x^6 + 4x - 1}{5x^5 - 7x^4 + 3}$

c) $\lim_{x \rightarrow \pm\infty} \frac{3x^5 + 4x - 1}{5x^6 - 7x^4 + 3}$

d) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\sqrt[4]{x^5} + \sqrt[5]{x^3} - \sqrt[3]{x^4}}{\sqrt[3]{x^4 + 2}}$

6. Vypočítejte limity:

a) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{2 \sin x}{3x}$

b) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos 2x + \operatorname{tg}^2 x}{x \sin x}$

c) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x - x}{\sin x + x}$

d) $\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{4}} \frac{\sin 2x - \cos 2x - 1}{\cos x - \sin x}$

e) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin 4x}{\sqrt{x+1} - 1}$

7. Vypočítejte limity:

a) $\lim_{x \rightarrow 2^-} \frac{2}{x^2 - 4}$

b) $\lim_{x \rightarrow 2^+} \frac{2}{x^2 - 4}$

c) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{2}{x^2 - 4}$

d) $\lim_{x \rightarrow -2^-} \frac{2}{x^2 - 4}$

e) $\lim_{x \rightarrow -2^+} \frac{2}{x^2 - 4}$

f) $\lim_{x \rightarrow -2} \frac{2}{x^2 - 4}$

8. Napište definici derivace funkce f v bodě x_0 a vysvětlete její

a) geometrický

b) fyzikální význam.

Pomocí definice vypočítejte derivaci funkce $f(x) = x^2$ v bodě $x_0 = 2$.

9. Odvoďte pravidlo pro derivaci funkce $y = x^3$ podle definice.

10. Vypočítejte první derivaci funkce:

a) $y = \frac{2x - \sqrt[3]{x} + 3}{\sqrt{x}}$

b) $y = -x^4 + 7 \sin x - 2 \cos x + 3e^x$

c) $y = x \sin x + \cos x$

d) $y = xe^x - x^2 \ln x + 3x^2$

e) $y = \frac{1 + x^2}{1 - x^2}$

f) $y = \frac{2 \sin x}{\sin x - \cos x}$

g) $y = 2 \cos^2 x + 3 \sin x^3$

h) $y = \ln \frac{2 - x}{2 + x}$

25. Průběh funkce

1. Určete monotónnost, lokální minimum a lokální maximum funkce f v jejím definičním oboru:

a) $f : y = x^3 - 12x$

b) $f : y = xe^{-x}$

c) $f : y = \ln^2 x$

2. Určete konvexitu, konkávitu, inflexní body funkce f v jejím definičním oboru:

a) $f : y = x^4 - x^3$

b) $f : y = e^{-x^2}$

3. Určete průběh funkce:

a) $f : y = \frac{x}{1-x^2}$

b) $f : y = \operatorname{arctg} \sqrt{\frac{1+x}{1-x}}$

c) $f : y = x^3 - 3x^2$

d) $f : y = \ln(4-x^2)$

$x \in \langle -1, 4 \rangle$

4. Napište rovnici tečny ke grafu funkce f v jejím bodě T :

a) $f : y = \cos x \quad T\left[\frac{\pi}{6}, ?\right]$

b) $f : y = x \ln x \quad T[e, ?]$

5. Určete rovnici tečny ke křivce $x^2 + y^2 = 2$ v bodě $T[1, -1]$.

Úlohu řešte alespoň dvěma způsoby.

6. Určete rovnici tečny ke křivce $x^2 + y^2 + 4x - 4y + 3 = 0$ v jejích průsečících s osou x .

7. Číslo 28 rozložte na dva sčítance tak, aby jejich součin byl maximální.

8. Určete rozměry válcové silážní jámy s objemem $V = 27 \text{ m}^3$ tak, aby na vyzdění dna a stěn byla minimální spotřeba materiálu.

9. Průřez tunelu má tvar obdélníku s přilehlým půlkruhem. Obvod průřezu je 18 m . Při jakém poloměru půlkruhu bude obsah průřezu největší ?

26. Primitivní funkce, výpočty integrálů

1. Definujte pojem primitivní funkce.

Dokažte, že funkce $F : y = \sin^2 x$, $G : y = \frac{2 - \cos 2x}{2}$ jsou primitivní funkce k téže funkci f a určete konstantu, o kterou se liší.

2. Vypočítejte pomocí integrování základních funkcí:

a) $\int \sqrt[7]{x^3} dx$

b) $\int \frac{x^2 \sqrt{x}}{x^5} dx$

c) $\int \frac{(4-x)^2}{x^3} dx$

d) $\int \frac{\sqrt{x} - 2\sqrt[3]{x} + 1}{\sqrt[4]{x}} dx$

e) $\int \cotg^2 x dx$

f) $\int \frac{\cos 2x}{\cos^2 x} dx$

3. Vypočítejte metodou „per partes“:

a) $\int x \cos x dx$

b) $\int x^2 \sin x dx$

c) $\int x e^{2x} dx$

d) $\int x^2 \ln x dx$

e) $\int \frac{\ln x}{x^2} dx$

4. Vypočítejte substituční metodou:

a) $\int 5x e^{x^2} dx$

b) $\int \frac{\ln^2 x}{x} dx$

c) $\int 3x^4 \sqrt{x^2 + 5} dx$

d) $\int 2 \sin x \cos^3 x dx$

e) $\int \sin^3 x dx$

f) $\int \frac{\sqrt{\arctg x}}{1+x^2} dx$

7. Vypočítejte substituční metodou:

a) $\int \frac{3}{2x-3} dx$

b) $\int \frac{3}{x^2 - 4x + 4} dx$

c) $\int \frac{1}{4x^2 + 9} dx$

d) $\int \sin x \sqrt{2 - \cos x} dx$

27. Určitý integrál a jeho použití

1. Vysvětlete pojem určitý integrál, uveďte vzorec pro jeho výpočet.

2. Vypočítejte pomocí integrování základních funkcí

$$\text{a) } \int_1^4 \left(-x + \frac{4}{x} \right) dx \qquad \text{b) } \int_0^{\frac{\pi}{2}} \frac{1 + \sin^2 x}{\cos^2 x} dx$$

3. Vypočítejte substituční metodou:

$$\text{a) } \int_{\frac{\pi}{6}}^{\frac{\pi}{2}} \sin^2 x \cos x dx \qquad \text{b) } \int_{-4}^2 \sqrt{17 + 4x} dx$$

4. Vypočítejte: a) $\int_0^{2\pi} \sin x dx$

b) obsah útvaru omezeného křivkami: $y = \sin x$, $y = 0$, $x = 0$, $x = 2\pi$

Jaký je vztah mezi úlohami a) b)?

5. Vypočítejte obsah útvaru, který je omezen danými křivkami. Nakreslete příslušný obrázek.

a) $y = -x^2 + 2x - 3$, $y = 0$, $x = 0$, $x = -3$

b) $y = \ln x$, $y = 0$, $x = 2$, $x = e$

c) $y = e^x$, $y = e^{-x}$, $x = 1$

d) $y = x$, $y = \frac{1}{x}$, $y = 0$, $x = 2$

e) $y = x^2$, $y = \frac{x^2}{4}$, $y = 4$

f) $x = 0$, $y = 4x + 4$, $y = -x^2 + 9$, $y = x^2 + 1$

7. Odvoďte vzorec pro výpočet objemu:

a) rotačního válce

b) rotačního kužele

c) koule

d) komolého kužele

8. Vypočítejte objem rotačního tělesa, které vznikne rotací útvaru ohraničeného danými křivkami kolem dané osy:

a) $y = x$, $y = \frac{1}{x}$, $y = 0$, $x = 2$

kolem osy x

b) $y = x^2$, $y = x$

kolem osy x, kolem osy y

c) $x^2 - y^2 = 4$, $y = -2$, $y = 2$

kolem osy y

d) $y = 1 - x^2$, $y = x^2$

kolem osy x

9. Vypočítejte délku křivky $y = \frac{2+x^6}{8x^2}$ v intervalu $\langle 1,2 \rangle$. Vzorec: $l = \int_a^b \sqrt{1 + (f'(x))^2} dx$